

گفتار فلسفی

کودک

از نظر

وراثت و تربیت

بخش اول

تهران

به نام خدا

مقدمه

کتابی که اکنون به عنوان گفتار فلسفی دربارهٔ کودک از نظر وراثت و تربیت تقدیم خوانندگان عزیز می شود شامل قسمتی از سخنرانیهای خطیب نامی معاصر و دانشمند معظم جناب آقای محمدتقی فلسفی واعظ مشهور می باشد، که در دو مجلد تنظیم شده است. بخش اول آن، که کتاب حاضر است، مشتمل بر پانزده فصل می باشد.

کسانی که به بیانات شیوا و رسای معظم له آشنائی دارند می دانند که این گویندهٔ توانا مطالب علمی و مشکل را با بیانی ساده و نافذ و قابل فهم عموم ایراد نموده و هرکس به فراخور ذوق خود از هر طبقه و مرتبه ای که باشد از آن استفاده می کند.

تربیت کودک که موضوع بحث این کتاب است از مسایل مهم و مورد توجه دانشمندان جهان می باشد و دربارهٔ آن کتاب های بیشماری نوشته اند. اسلام نیز به این امر توجه کامل داشته و در قرآن کریم و احادیث، پیرامون آموزش و تربیت کودکان تعالیم بسیاری به مسلمین داده شده است.

در گفتارهای این کتاب، معظم له دربارهٔ مسایل مربوط به فطرت، وراثت و تربیت کودک بحث می نماید و آرا و افکار بزرگان جهان را به اسلام عرضه می دارد و با استفاده از نظریه های آنان و انتقاد از بعضی از مکاتب، حقایقی

نهفته را آشکار و برتری اسلام را از لحاظ علمی روشن می‌سازد.
در گفتارهای این کتاب، از آیات و احادیث مربوطه، با اسلوب تازه‌ای،
ضمن بحث‌های متنوع استفاده شده است. همچنین پاره‌ای از مسائل مربوط
به کودک از نظر دینی مورد بحث قرار گرفته و شواهدی از سخنان دانشمندان
جهان آورده شده است.

دفتر نشر فرهنگ اسلامی، پس از کسب موافقت معظم له، به منظور
آشنایی بیشتر عموم مردم با مبانی اسلام، با تأییدات خداوند متعال تصمیم
به چاپ مجموعه آثار ایشان گرفت تا پس از چاپ، با بهای مناسب در اختیار
علاقه‌مندان قرار گیرد.

پاییز ۱۳۷۷
دفتر نشر فرهنگ اسلامی

فهرست مندرجات

۱. در پیرامون گناه - آزاد آموزش ۱-۲۶

وسایل قرب معنوی به خداوند، پرهیزکاری، درمان انحرافات، هدف قرآن، بهترین بندگان خدا، سقوط جامعه، گناه چیست؟ کیفر تخلف از قوانین، انحطاط انسانیت، اندیشه گناه، عواقب گناه، کیفرهای دیررس، کیفرهای زودرس، روز مجازات، آثار شوم گناه، محرومیت و ناکامی، در جست و جوی علم، داناترین مردم، حسن اقتباس، پیروی از عقل.

۲. عقاید بشر درباره سعاد - اسلام و سعادت ۲۷-۵۵

خوشبختی، اصالت نفس، سعادت در جهان امروز، اصالت اقتصاد، اصالت لذت. اصالت حقیقت، رکن اساسی سعادت، ایمان و اخلاق، نیروی انسانی، نیروی طبیعی، رهبانیت، ارضای غریزه جنسی، جلب لذت، ارضای غرایز، تجاوز از فطرت، تعادل جسم و جان.

۳. سعادت و شقاوت در رحم مادر ۵۷-۸۷

معنی سعادت و شقاوت، قانون وراثت، عامل وراثت، ریشه خانوادگی، تغییر عوامل وراثت، منشاء اختلاف نژاد، وراثت‌های دوردست، صفات پنهانی، معجزه علمی رسول اکرم، فرزند غیرمشابه، تغییر ناگهانی، زمینه‌های مساعد، نژادهای شایسته، شرافت موروثی، خاندان‌های پست، کارمندان اصیل، دیوانگی، حماقت، میگساری، الککل و ضعف فکری، آمیزش در حال مستی، تعقیب دیوانه‌های الکلی، تأثیر عوامل جوی، سرنوشت، عوامل موروثی و طبیعی.

۴. سهم مادر در ساختمان فرزند - رشد ناقص کودک در دوران حمل ۸۹-۱۲۱

سلول کامل نسل، منشاء پیدایش کودک، آخرین مرحله تکوین، اثر تغذیه مادر در جنین، غذا و زیبایی.

پیش آمدهای غیرمنتظره، مولود سالم، کانون خوشبختی و بدبختی، ناهنجاریهای عضوی، صورت، اندام، جهاز گوارش، قضاوت حضرت امیر(ع)، راه تشخیص، انحرافهای نامرئی، عیوبی که منشاء ارثی دارند، غفلت از انحرافهای روانی، ربط جسم و جان، تأثیر بدن در روح، تأثیر روح در بدن، بیماریهای روانی، آثار بیماریهای روانی، آرزوی دراز، اثر اخلاق در بدن، تأثیر حالات مادر در جنین، بیماریهای موروثی، سن الهی، اطاعت از مقررات و سن، کودکان معیوب.

۵. درباره قضا و قدر - فرزندان غیرقانونی ۱۲۳-۱۵۶

پایههای سعادت، معنی قدر، جبر و تفویض، اختیار و اراده ما، معنی امر بین امرین، قضاء الهی، آزادی بشر، سرنوشت ما بدست خود ما است، مردان شایسته و صالح، وراثت و تربیت، سرنوشت قطعی، تربیت و محیط. صفات قابل تغییر، سرنوشت غیرقطعی، غلبه تربیت بر وراثت، بروز استعدادها، تربیت برای همه، کودکان منحرف، آمیزش غیرمشروع، فرزند غیرمشروع، ترس از خدا و خلق، ترس از افکار عمومی، احساس حقارت، ازدواج قانونی، آرامش نفس، نطفه طبیعی، آمیزش هراس آمیز، نگرانیهای ایام حمل، نه ماه اضطراب، عمل قانونی و قاجاق، فکر قانون شکنی، مادران هوسباز، مادران غفیف، مراقبتهای تربیتی، مراقبت بیشتر، مزاج کج ساخته، روح سرکش، اولین محیط تربیت.

۶. نظم طبیعی در موجودات زنده - تعلیم و تربیت در جهان انسان ۱۵۷-۱۸۸

تفاوت انسان و سایر موجودات زنده، اعضای لازم برای زندگی، بکار بردن عضو، تکامل بشر، نارسائی حواس، موجودات ذره بینی، آینده درخشان، مردم عمیق و نکته سنج، جهان سلول، وظیفه شناسی سلول، جنین لابراتواری، هدایت الهی در جهان

سلول، ماشین جوجه کشی، راز مجهول حیات، نظم جهان خلقت، حشره آموفیل، مشترکات انسان و حیوان، مختصات بشر، ارزش تربیت، پرورش همه استعدادها، خودشناسی، مراتب نفس در بشر، احیای تمایلات معنوی، انحراف از مسیر فطرت، تمدن و امراض روحی، آینده انسانیت، ازدیاد جرایم و جنایات، شهرت بیش از اندازه، توازن از دست رفته، معنویات سرکوب شده، حیوان انسان نما، احیای انسانیت، دیوان فطرت، پناهگاه بشر، جسم و جان کودک، بزرگترین مربی بشر.

۷. عقل و آزادی - پرورش احساسات ۱۸۹-۲۱۸

عقل به جای غریزه، عاقل کیست، تفاوت عقل و غریزه، واقع بینی غریزه، اختلافات بشر، نارسائی عقل، داوری خداوند و بیان حقیقت، آزادی خرد، سرشت آزادگی، راه راست، الهام نیک و بد، حسن اقتباس، آزادی عمل، روح الهی، قابلیت امر و نهی، تکامل نامحدود، برتری عقل بر غرایز، حدود تربیت در حیوان، تفاوت میمون و انسان، پرورش افکار، حالات جسم و جان، ارزش تفکر.

احساسات و عواطف، نقش عقل و عاطفه، تزکیه نفس، راه رستگاری، سجایای اخلاقی، پرورش عقل و عاطفه، توازن علم و اخلاق، پرتگاه ضعف اخلاقی، علم در پناه ایمان، پرورش سالم کودک، دل کودک صفحه بی نقش است، پی ریزی خلیقات.

۸. تغذیه جسم و جان ۲۱۹-۲۴۹

طول دوران کودکی بشر، تغذیه سالم، غذای روح، خطر گرسنگی، راه تغذیه جسم، راه تغذیه جان، سلامت و پاکی غذا، غذاهای مفید و مضر، اطلاعات نارسا در غذاشناسی، تأثیر غذا در روان بشر، خون خوردن و قساوت، میخوارگی و گناه، مسمومیت غذایی، اجتناب از غذای مضر، اهمیت تغذیه کودک، انحراف های اخلاقی کودک، بچه های بد بار آمده، غذای کامل، تغذیه صحیح، سبوس غلات، غذا و درمان مرضی، تعادل مواد غذایی، نقص مواد غذایی، روان ضعیف، نقص تغذیه روانی، نیروی مقاومت، روز کارزار، رشد سریع کودک، سنین اول زندگی، مسئولیت پدر و مادر.

۹. ارزش خانواده در تربیت..... ۲۵۱-۲۸۰

تمایلات جسم و جان، ارضای کلیه تمایلات، صدای قلب مادر، نقص پرورش در کودکان، تربیت یتیم، یتیم در آغوش خانواده، پاداش پرورش یتیم، نوازش یتیم، پدر یتیمان، یتیمان یک افسر شهید، نخستین مدرسه، عزت نفس و آزادگی، کودکان ممتاز، نوابغ جهان، پیامبران الهی، خصایص فردی، هماهنگی فطرت و تربیت، تمایلات نامطلوب، خاندان شایسته، خانواده‌های آلوده، سقوط خاندان‌های اصیل، سنجایی از دست رفته، رذایل بجای فضایل، شیوع گناه.

۱۰. معرفت فطری..... ۲۸۱-۳۱۲

قدرت تغییر ناپذیر، محکمه وجدان، دین ریشه فطری دارد، احیای فطریات، فرق یادآوری و یاد دادن، آیین استوار فطرت، خداشناسی فطری است، مطالعه کتاب خلقت، امید فطری، قدرت نامتناهی، ربط معلول با علت، جهان صنع الهی است، اثر نشانه مؤثر است، معرفت اجمالی، ایمان تفصیلی، حق ناشناسی، عمل مهندس دانا، اثر تصادف نادان، نظم در جهان هستی، دام بت پرستی، صبر در اسلام، خیانت در تفسیر صبر، فروید و فطرت، فروید و شهوت جنسی، عقده حقارت، فروید گرفتار عقده حقارت بود، تحقیر مذهبی، عکس العمل فروید، انکار فطرت، انتقام از مذهب، سخن خلاف حقیقت.

۱۱. وجدان اخلاقی..... ۳۱۳-۳۴۲

وجدان اخلاقی فطری است، اسلام و وجدان اخلاقی، ملامت‌های درونی، درک نیک و بد، وجدان فطری و تربیتی، تمایلات سرکوفته، نارسایی سخنان فروید، سخن نادرست فروید، ظهور وجدان در روان آزاد، قتل پدر موهوم، تحلیل افسانه قتل پدر، فطرت در حجاب شهوت، ندامت از قتل، عامل روانی ندامت، حالات غیرطبیعی، جنایت در حال عادی، تغییر عقیده فروید، اولین قتل در بشر، خاموشی وجدان،

جنایات در گذشته و حال، خیانت در امانت، قبح فطری خیانت، دعوت براساس فطرت، نشانه انسانیت، واقع‌بینی وجدان، پیمان فطری، پیروی از وجدان اخلاقی، روزگار خدا، قضاوت و روان‌کاوی، اظهار ضمیر باطن، استفاده از نیروی وجدان.

۱۲. روان‌کاوی ۳۷۲-۳۴۳

عقده روانی، ضمیر مخفی و آشکار، سانسور ضمیر باطن، راه پی بردن به راز، بوعلی و بیمار عشق، رنگ چهره، حرف‌های بیخودی، آتش زیر خاکستر، سهو در کلام، حدیث علمی، رؤیا و تعبیر، عقاید بشر درباره رؤیا، اسلام و رؤیا، روان‌کاوی قبل از فروید، تغییر شکل ضمیر باطن، کلید اسرار، روان‌کاوی در اسلام، ربط رؤیا با عواطف، رموز و کنایات رؤیا، تحلیل خواب، تفسیر رؤیا، روان‌کاوی ابن‌سیرین، کشف جنایت، اندرز در نقل رؤیا، فروید و نظریه نارسا، واقعیت‌های ناشناخته، بشارت الهی، خواب پادشاه مصر، رؤیا و آینده مجهول، رؤیای صادقه الهام است.

۱۳. تعدیل تمایلات - رهایی از شکنجه وجدان ۴۰۴-۳۷۳

دو نیروی باطنی، رهبری غرایز، طغیان غرایز، تمایلات متضاد، وجدان و غرایز، هوی پرستی، هوی و سقوط بشر، هوی پرستان کور و کردند، وجدان و تعدیل هوی، پرتگاه بشر، معاشرت براساس وجدان، سعادت اجتماع، کیفر مخالفت با وجدان، جنون یک الماس جوان، قدرت وجدان اخلاقی، پیمان و سوگند، خواب هراس آمیز، فشار وجدان و مرگ، دو راهی وجدان و غرایز، هشیاری وجدان، نبرد وجدان و غریزه، نیروی شکست ناپذیر، آرامش روان، خطر ناامیدی، اتهام بی‌گناهان، آرمزش گناه، اعتراف به گناه، امید به عفو الهی، ناامیدی گناه است، ندامت و طلب آرمزش، ایمان و جبران خطا، بیمار ناامید، درمان بیمار.

۱۴. پرورش براساس ایمان ۴۰۵-۴۳۵

اولین اصل پرورش، ایمان به آفریدگار، سجایای اخلاقی در ظل ایمان، قوانین طبیعی سنن الهی است، قوانین منظم و ناآگاه، جهان خلقت در نظر الهی و مادیین، ایمان و احیای فطریات، تضاد وجدان و غرایز، طغیان غرایز و شکست وجدان، حمایت ایمان از وجدان، عقل و غرایز، علم و غرایز، غلبه غریزه بر علم، عالم بدون عمل، درنده خوئی در سیمای تمدن، پندار نادرست فروید، تمدن بدون ایمان، قدرت نیرومند ایمان، اندیشه‌های پاک، عمل متکی به ایمان، ریا و خودنمایی، ایمان و انجام وظایف، ایمان و تعدیل غرایز، ایمان و مالکیت نفس، ایمان و عزم، ایمان و آرامش نفس، بیماری نگرانی، ایمان و درمان نگرانی، ایمان و اطمینان نفس، بی‌ایمانی و نگرانی، ایمان پیامبران الهی، ایمان یک مادر داغدار، صبر در پرتو ایمان، احیای اولین فطرت، پرورش ایمان در کودک.

۱۵. تربیت در محیط عدل و آزادی ۴۳۷-۴۶۸

عشق به کمال، ایجاد عشق در کودک، تکامل در پرتو آزادی، پرورش در محیط مساعد، مقایسه کشور با خانواده، استبداد و خودسری، تفاوت آزادی و استبداد، آزادی و آرامش روان، استبداد و نگرانی، اطاعت به علت ترس، اطاعت در محیط آزاد، عدل در خانواده، استبداد در خانواده، اثر سوء استبداد، ترس از مجازات، اسلام و امنیت، معنی خوف از خدا، خوف از مقام خدا، ترس از مقام دادستان، ترس از حکومت، اسلام و هیئت حاکمه، عواطف زمامداران، پیامبر مهربان، حکومت آزاد علی (ع)، ترس کودک از گناه، ترس کودک از پدر، اسلام و منع ایدای بدنی کودک، دیه سلی و ایدای بدنی، کیفر پدر بد اخلاق، بقاء کشور در ظل عدل، زمامداران ستمگر، بیدادگری بنی امیه، عدل و بقاء خانواده، آثار شوم ستمگری پدر، خانواده بی فضیلت، تقسیم کار و شایستگی، کار در کشور استبداد، کار در کشور قانون، خانواده و پدر مستبد، پرورش بر پایه تعالی، هماهنگی خانواده و کشور.

گفتار فلسفی

کودک از نظر وراثت و تربیت

بخش دوم

دفتر نشر فرهنگ اسلامی

فهرست مندرجات

۱۶. مسؤولیت والدین در تربیت کودک - وفای به عهد ۱-۳۲

تأمین زندگی کودک، بهترین ارث و بخشش، مسؤولیت پدر، تربیت کودک فرضیه مذهبی است، پدر خائن، کمک یزدان، پرورش ایمان.

پیمان شکنی، وفای به عهد و وظیفه است، پنج سجه اخلاقی، حقوق ملی و بشری، پیمان با مسلم یا کافر، پیمان با دشمن، وفاداری به پیمان، امان به دشمن در جنگ، تعهد یک سرباز، پیمان های اقتصادی، وثیقه ده هزار درهم، تعهد مردان با فضیلت، متهم بی گناه، عهد بستن به گواهی خدا، نجات از قتل، اثر وفای به عهد، زندگی بر اساس فضیلت، خشم خدا و خلق، پرورش وفای به عهد در کودک، تربیت در محیط پاک، مربیان پلید، اولین مدرسه کودک، وفا به وعده کودک، پرورش فطریات کودک، مربیان عهد شکن، درس پیمان شکنی، فریب دادن کودک، خاطرات دوران کودکی، نسبت های ناروا، انحراف عقیده، اثر سخن آموزگار، خاطرات کودکی

۱۷. پرورش راستگویی در کودک ۳۳-۶۳

راستگویی، دروغ خلاف فطرت است، دروغ شوخی یا جدی، قبیح تر از هر قبیح، کلید جرایم، مستی و گناه، میگساری و دروغ، پرورش، راستگویی، ریشه بیماری دروغگویی، احساس خواری در نفس، ضعف و ستمکاری، حقارت و دروغگویی، جبران حقارت، بیماری دروغ، علت پیدایش بیماری، پیشگیری در چهار دستور، توقع به قدر طاقت، میانه روی در عبادت، سنن و فرائض، بدبینی به دین، تحقیر کودک،

جبران حقارت، لذت خودنمایی، ترس از مجازات، پرورش بر اساس محبت، نصیحت به کودک، عادت به دروغ‌سازی، کاذب و کذاب، نقشه فریب دادن، دروغ در لباس راستی، دروغ‌سازان زیردست، محیط زندگی، دروغ‌اتفاقی، پرورش دروغگو، بیماری داغ، راستی و پیروزی، دروغ‌گویی و سرافکندگی، شرمساری دروغگو.

۱۸. احترام به شخصیت مردم - احترام به شخصیت کودک ۶۵-۹۶

غریزه حب ذات، احترام به مردم، سیره رسول اکرم، رنجش انصار، تأثیر حق شناسی، غدرخواهی و دلجویی، مسامحه در تکریم دیگران، آداب معاشرت، روش پیشوایان اسلام، اثر تکریم به مردم، اجتناب از تحقیر، تربیت‌های دوران کودکی، احیای شخصیت کودک، تکامل روانی کودک، احترام به کودک، طفل یک انسان واقعی است، رشد معنوی کودک، غریزه بازی در کودک، بازی و حس ابتکار، راهنمایی کودک، شرافت نفس و درستکاری، فرومایگی و گناه، احساس استقلال، اهانت و تحقیر به کودک، سرزنش‌های مداوم، لجاجت‌کاری، طغیان بر اثر تحقیر، خودخواهی کودک، روش پدران نادان، عکس‌العمل کودک، انهدام شخصیت کودک، احساس استقلال و شخصیت، استقامت در پرتو تربیت، شخصیت فرزندان پیغمبر، سخنان حکیمانه، دختران و زنان اهل بیت.

۱۹. اسلام و تکریم کودک ۹۷-۱۲۸

اطفال دشوار، طفل بیمار، اطفال سالم و برنامه‌های تربیتی، ارزش تربیت کودک، مفاسد سوء تربیت، سهل‌انگاری اولیای اطفال، احیای شخصیت کودک، اجتناب از تحقیر کودک، احساسات طفل شیرخوار، روش پیغمبر در تربیت کودک، پیغمبر و کودکان مردم، محبت به شیرخواران، شکست روانی طفل، پیغمبر و حضرت مجتبی (ع)، توجه به گریه کودک، استقبال پیغمبر از کودک، احترام پیغمبر به کودک، خاطرات شیرین کودکان، ارضای حب ذات، بزرگ‌ترین عوامل محبت، ایجاد سجایای اخلاقی، جواب سلام کودک، سلام کردن به کودک، پیغمبر و سلام به اطفال،

رفتار عادلانه با کودکان، مایه امید کودک، احساس حقارت، انتقام‌جویی کودک، جبران حقارت، تسکین خاطر، شرکت پدر در بازی کودک، استحباب بازی با کودک، مسرور کردن کودک، پی بردن به روحیه کودک، استفاده از فرصت، احساس حقارت و انحراف، دلجویی از یتامی.

۲۰. عقل و عواطف - پرورش عواطف کودک ۱۲۹-۱۵۹

تمایلات عاطفی، اثر احساسات در طرز تفکر، تفاوت عقل و عاطفه، عقل و تسخیر طبیعت، عدل و احسان، عدل و کیفر متجاوز، عاطفه و ترحم به ضعفا، سرمایه معنوی، ارضای عواطف بیمار، عیادت بیمار، ارزش طبیب، عیادت کامل، تحف و هدایا، ارزش علم و اخلاق، تنزل سطح اخلاق، اعمال عواطف، ارضای تمایلات. اثر رهبری احساسات، اختلاف عواطف مردم، فرزندان یک خانواده، اختلاف موروثی، خوی مختلف کودکان، احساسات غیرعادی، محبت حجاب عقل است، نوازش کودک، ارزش محبت، محبت به کودک، شاد کردن کودک، بوسیدن کودک، عطوفت در پرتو ایمان، پیروی از قوانین فطرت، یکی از تمایلات فطری، فقد محبت و آلام روحی، نشانه انسانیت، بشر دوستی.

۲۱. پرورش ایمان در کودک ۱۶۱-۱۹۵

پرورش ایمان، واقعیت‌های قابل سنجش، واقعیت‌های ناسنجیدنی، زیبایی گل، متاع زیبایی، پیروزی‌های علم، نارسایی دانش، حقایق وصف ناشدنی، واقعیت‌های فوق عقل، ایمان به خدا، آرامش روان، تعدیل غرایز، اثر نیایش، فرصت دوران کودکی، مشعل فروزان ایمان، تزکیه نفس، درس خداپرستی، حق‌شناسی از معلم، لزوم پرورش ایمان، اثر ایمان در کودک، سخن یوسف صدیق، گفته حضرت محمد(ص)، تسریع در پرورش ایمان، مایه برتری بشر، محاسبه نفس، کانون ایمان، مناجات نیمه شب، آثار روانی، الهامات مذهبی، عبادات تمرینی، نیایش کودک، نمونه انسان کامل، هسته مرکزی اسلام، شجاعت علی (ع)، ایمان و روان آرام، مناجات‌های علی (ع)،

حکومت و اقامه حق، تأثر از ستم، وصیت در بستر مرگ

۲۲. عقده حقارت ۲۲۸-۱۹۷

احساس حقارت، شکست شخصیت، عوامل احساس حقارت، نقایص عضوی، اندام ناموزون، تحقیر و تمسخر، شرمساری و خجلت، قاضی کریمه المنظر، جبران حقارت، ملامت مردم، نگاه ملالت آور، سپاس‌گزاری پنهانی، آزار همشین، عیب‌جویی، اسم و لقب، نام زیبا، اسم زشت و احساس حقارت، انتخاب اسم، نام‌گذاری کودک، تغییر نام‌های زشت، تحقیر و ملامت، معاویه و جاریه، زشتی اسم و قیافه، عیوب علاج ناشدنی، شرمساری کودک، بزرگان دین و دانش، اسامی مردان الهی، اثر روانی اسم و لقب، لغزش در سخن، اسامی موهن، اجتناب از تحقیر مردم، سوء شهرت و محرومیت، اثر بدینی مردم.

۲۳. زیاده‌روی در محبت ۲۵۸-۲۲۹

محبت به اندازه، کودکان از خودراضی، خطای تربیتی، عزیزان بی‌جهت، افراط در محبت، مربیان شایسته، عواطف نابجا، اطفال مستبد، خودشناسی، خودپسندی، والدین ستمکار، فراگرفتن عادات، عادات نخستین، پی‌ریزی صفات، تعدیل محبت، چرستاری از کودک بیمار، نگرانی‌های نابجا، تمارض کودک، محبت‌های بی‌مورد، لحظات حساس، توقع نوازش، خواهش‌های مضر، پذیرش تربیت، امید و ترس، احساس مسؤولیت، اغماض بی‌موقع، توقعات احمقانه، بیماری حقارت، اجتناب از خودپسندی، فرزند بی‌ادب، کودکان لوس بار آمده، انحطاط اخلاقی، شکست‌های درونی، کودکان زودرنج، درس بردباری.

۲۴. پرورش اعتماد به نفس ۲۹۱-۲۵۹

طفیلی بارآمدن، حس مسؤولیت، اعتماد به نفس، مسؤولیت فردی، ارزش همت، اعتماد به خلق، منشأ محرومیت، نیروی مقاومت، اطمینان خاطر، قبول مسؤولیت،

فرزند شایسته، مصونیت اطفال، کودکان مستقل، ناتوانی کودک، تکامل تدریجی، لذت نیرومندی، احیای فطریات کودک، آزادی بی حساب، فرصت از دست رفته، والدین مزاحم، کمک عاقلانه، فرصت تجربه، تشویق و توبیخ، نصایح بی طرفانه، ادب آموزی در کودکی، انجام وظایف، بروز استعدادها، عزت زندگی، فعالیت فردی، پایه اساس سعادت، افتخار به نیاکان، اتکای به آرزو، اتکای به سعی و عمل، دختر بچه با شخصیت، کودک سختران، احساس استقلال، تکامل فردی و اجتماعی، اتکای به حق، اجتناب از زبونی، گشاده رویی، احساس اطمینان، اعتماد به حق، نیروی محدود بشر، امتیاز مکتب اسلام، مشورت، عزم و تصمیم.

۲۵. حیای پسندیده و ناپسند ۳۲۷-۲۹۳

کم رویی، احساس شرمساری، آسیب روان، شرم عاقلانه و احمقانه، ضعف نفس، اثر اجتماعی حیا، ضامن اجرای قوانین، وظیفه شناسی، مقررات کیفری، اطاعت از قانون، ایمان و اجرای قانون، استفاده از نیروی ایمان، اطفال با ایمان، ترس از ملامت، شکنجه تنفر مردم، تظاهر به گناه، گمراهی اجتماع، سقوط و انحطاط، امر به گناه کاری، پرورش شرم و حیا، ستایش و تحسین، احیای استعدادها، عطای پیغمبر، تشویق کارمندان دولت، تحسین به موقع، توبیخ و تشویق، سلاح تربیت، راه پیشرفت، خاطره تلخ، شاد کردن کودک، دو کودک خردسال، دو عامل انفعال، عوارض فقر، حمایت از فقرا، سفارش های اخلاقی، بدنامی خانواده، نهی از ملامت، حیای نابجا.

۲۶. تعدیل تمایل جنسی ۳۶۰-۳۲۹

پرورش عفت، تعدیل غرایز، آزادی مطلق، تزکیه نفس، دین و تمدن، آزادی های مضر، آزادگان، تمایلات حیوانی، تمایلات انسانی، مکارم اخلاق، عفت جنسی، کانون عشق، نظرات اغراق آمیز، رشد و پرورش استعداد، برنامه های طبیعت و تربیت، هماهنگی برنامه ها، آتش زیر خاکستر، اختفای تمایل جنسی، قانون تکوین و تشریع، بستر خواب کودک، هماهنگی قانون، دختران ممیز، مناظر مهیج، پیروی از فطرت،

کیفر متخلف، بلوغ زودرس، رشد بدن، رشد در سنین مختلف، غدد داخلی و هورمون‌ها، هورمون‌های بلوغ، اختلاف محیط طبیعی، اختلالات هورمونی، انحراف جنسی، مناظر خلاف عفت، رغبت‌ها و نفرت‌ها، تمایلات سرکوفته، محدودیت‌های اجتماعی، عقده حقارت.

۲۷. جبران حقارت ۳۹۱-۳۶۱

تریت بد، احساس حقارت، واکنش حقارت، کشمکش‌های درونی، جبران نقص، انتقام گرفتن، کینه‌توزی، محبت بیش از حد، کودکان محروم، هدایا و تحف، کودکان ستم‌دیده، بدزبانی و مسخرگی، تسلی خاطر، دورویی و نفاق، جبران شکست، وسیله تعالی، حربه انتقام، عیب‌جویی، نظارت ملی، حيله و فریب، مردان شکست‌ناپذیر، شتاب در انتقام، ابزار لیاقت، کناره‌گیری از اجتماع، طفیلی‌های جامعه، شکنجه‌انزوا، طبع منزوی، نشر عیوب دیگران، تخدیر احساس، بهترین راه مبارزه.

۲۸. منشأ روانی تکبر ۴۲۱-۳۹۳

تکبر، احساس ذلت، توقع بجا، تجاوز از حد، کیفر خودخواه، ناچیز شمردن مردم، زورگویی، خشونت با زیردستان، متکبر، عرب قبل از اسلام، علقمة بن وائل، آرزوهای ناشدنی، علل روانی خودخواهی، کودکان دشوار، ساختمان اطفال دشوار، پرورش اطفال دشوار، تربیت در لباس مشورت، تحریک حس ابتکار، غرور فطری، تحسین نابجا، گمراه کردن کودک، ذخایر ایام کودکی، اندیشه‌های متراکم، گشودن عقده‌ها، بیماری تکبر، تکبر و تیرگی عقل، بیماری روحی، بیهوشی وجدان، دیوانه واقعی، خودبینی و ضعف عقل، نیازمندی بشر، تذاکرات بجا، توییح به موقع، وظیفه مربیان، نصیحت به فرزندان.

۲۹. انگیزه‌های تواضع ۴۵۲-۴۲۳

فروتنی، سیره اولیای اسلام، اطمینان خاطر، حقارت درونی، اجتناب از ذلت،

تمایلات خوارکننده، مکتب آزادگی، سخن ذلت آمیز، رفتار آمیخته به ذلت، غریزه حب ذات، احساسات متناقض، انتحار معنوی، احساس نقص، ترس از تحقیر، خاطرات تلخ، فقرای با شخصیت، نارسایی علمی، معلمین نالایق، ترس نهانی، وجدان گناهکاران، گناه و احساس حقارت، تواضع در اثر گناه، خواری ناپاکان، اشخاص بی کفایت، خشونت با زیردستان، تملق و چاپلوسی، مردان با شخصیت، وزیر با ایمان، پنهان کردن حقارت، اجتناب از ذلت، فراگرفتن علم، اعمال تصنعی، ذلت نادانی، تملق بجا، شرف علم.

۳۰. درمان نگرانی و حقارت ۴۵۳-۴۸۶

اتحاد نفس و بدن، عوارض نگرانی، تلفات بیماری‌های روحی، نگرانی و بیماری جسم، فرسودگی بدن، مبارزه با نگرانی، تزکیه نفس، بشر دوستی، رهایی از نگرانی، نیروی علم و ایمان، فال بد و نگرانی، نگرانی مزمن، تلقین رنج آور، نحوست سیزده، شومی مستی، هیجان‌های روحی، نظام آفرینش، اثر حالات روانی، هماهنگی دین و علم، عجز علم از درمان، منطق ایمان، برتری مکتب دین، روان پزشکی و ایمان، نیروی نامحدود، خداپرستان آزاده، منشأ حقارت، محاسبه نفس، محکمه عقل، تشخیص بیماری، احصای نقایص، بررسی عیوب، درمان نگرانی، تمنای نابجا، تلقین قدرت، شکست اقتصادی، تقویت روح، اتکای به خدا، بازرگان کوفه، ایمان و امید، پیروزی.